

dr hab. Sławomir A. Kamiński prof. UMK, ul. Warszawska 2/32, 87-100 Toruń, tel. +48 601 99 15 09, e- mail sak@umk.pl

KONSERWACJA I RESTAURACJA DZIEŁ SZTUKI

Kompleksowe prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich: projekt, wykonawstwo, nadzór

POLICHROMIE NAWY KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. TRÓJCY ŚWIĘTEJ W SKĘCZNIEWIE

Projekt konserwatorski

Toruń 2023

A handwritten signature or mark in the bottom right corner of the page, consisting of a stylized, cursive script.

RYS HISTORYCZNY

Parafia pod wezwaniem Trójcy Świętej w Skęczniewie erygowana została na przełomie XIV i XV wieku, do 1818 roku należała do archidiecezji gnieźnieńskiej. Pierwotnie budowano tu kościoły drewniane. - drugi z rzędu drewniany, wystawiony był w 1748 roku przez Wojciecha Mączyńskiego, kasztelana spycimierskiego. Charakterystyczna już dla budowli romańskich w Polsce jest lokalizacja kościołów skęczniewskich - na skarpie doliny Warty ze względu na walory obronne terenu. Obecny kościół murowany, fundacji właściciela wsi Hipolita Masłowskiego wybudowano w 1825 roku, a konsekrowano w 1882 roku. Jest to budowla późnoklasycystyczna na planie prostokąta, z wydzielonym prezbiterium, kryta stropem drewnianym. Szczyt fasady południowej jest zwieńczony naczółkiem. Kościół był odnowiony w 1917 roku, a w 1978 roku zyskał dekorację malarską autorstwa Juliana Więcka z Ostrowa Wielkopolskiego.

Widok wnętrza kościoła – widok na chór

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Malarstwo ścienne związane jest strukturalnie z architekturą. Dzieje zabytku, jego stan obecny i przyszłe zagrożenia odczytać można m.in. ze stanu zachowania tej najwrażliwszej części budynku. Z taką sytuacją, spotykamy się w kościele skęczniewskim. Występuje tu problem z nadmiernym zawilgoceniem ścian, a jego przyczyny są złożone. Nie bez znaczenia jest tu miejsce posadowienia całego założenia, rodzaj gruntu, jego niejednorodność, bliskość rzeki, okresowo wysoki poziom wód gruntowych i, być może, niedostateczne lub uszkodzone izolacje przeciwwilgociowe. Nie można wykluczyć, że okresowo występowały problemy z miejscowym przenikaniem w strukturę murów wody opadowej.

Powyższe czynniki miały niebagatelny wpływ na stan zachowania budynku kościoła, co jest z tym nierozzerwalnie związane – również na stan zachowania dekoracji malarskich.

Stan zachowania oryginalnych tynków jest zróżnicowany. Najlepiej zachowane są wyprawy stropu. Mimo widocznych śladów napraw i ingerencji tynki są spoiste, mają dobrą adhezję do podłoża i zachowały się nieomal na całej powierzchni. Na ścianach nawy oryginalne w wielu miejscach odspojone są od muru, mają liczne i rozległe pęcherze.

Polichromie, pochodzące z II poł. XX wieku nie były dotychczas badane i konserwowane. W wielu miejscach występuje silna tendencja do pudrowania się warstwy malarskiej w innych do odspajania w postaci łusek, występują też zacieki i zaplamienia. Występują też liczne uszkodzenia mechaniczne i przetarcia.

PROJEKT KONSERWATORSKI

ZAŁOŻENIA DO PROJEKTU

Opracowany na podstawie przeprowadzonych badań projekt zakłada przeprowadzenie koniecznych prac zabezpieczających oraz pełnego zakresu prac konserwatorskich i restauratorskich przy malowidłach, przywrócenie pierwotnej kolorystyki monochromatycznych ścian, co uwypukli walory polichromii.

NAJWAŻNIEJSZE ETAPY REALIZACJI PROJEKTU

1. Prekonsolidacja oraz miejscowe zabezpieczenie uszkodzonych partii.
2. Oczyszczenie powierzchni polichromii i złoceń z zabrudzeń powierzchniowych.
3. Ewentualne przeprowadzenie zabiegu dezynfekcji.
4. Usunięcia zacieków i zaplamień powierzchni warstwy malarskiej.
5. Konsolidacja warstwy malarskiej, podklejenie odspojonych tusek.
7. Podklejanie pęcherzy tynku metodą iniekcji.
8. Uzupelnienia ubytków tynku i opracowanie ich powierzchni.
9. Uzupelnienia ubytków warstwy malarskiej i złoceń.
10. Impregnacja strukturalna polichromii.
11. Wykonanie dokumentacji prowadzonych prac konserwatorsko – restauratorskich.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH PRZY DEKORACJI MALARSKIEJ NAWY KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. ŚW. TRÓJCY W SKĘCZNIEWIE

1. Prekonsolidacja oraz miejscowe zabezpieczenie warstwy malarskiej wraz z oczyszczaniem z zabrudzeń powierzchniowych:

Ze względu na miejscowe pudrowanie się warstwy malarskiej i odspajające się tuszki nie można bezpiecznie przeprowadzić zabiegu oczyszczania z zabrudzeń powierzchniowych, konieczne jest w tych partiach połączenie oczyszczania z zabiegiem wstępnej konsolidacji i podklejeniem warstwy malarskiej. Zabieg polegać będzie na wprowadzeniu spoiwa konsolidującego (4% roztwór polialkoholu winylu) pędzlem poprzez bibułkę japońską i natychmiastowe usuwanie wilgotnej bibułki wraz z brudem.

2. Oczyszczenie powierzchni polichromii z zabrudzeń powierzchniowych:

Do tego celu proponuje się stosowanie gąbek typu wishap oraz gumki w proszku lub innych środków wybranych na podstawie prób. Gumki w proszku występują w różnej granulacji i o różnej twardości, stąd można dobrać je indywidualnie w zależności od stanu zachowania polichromii oraz charakteru zanieczyszczeń.

3. Ewentualne przeprowadzenie zabiegu dezynfekcji i dezynsekcji:

Wybór środka po przeprowadzeniu badań na podstawie prób.

4. Wykonanie prób usunięcia zacieków i zaplamień:

W pierwszej kolejności do usuwania zabrudzeń proponuje się wykonać kompresy i okłady z wody destylowanej, krótkotrwałe, tak aby nie dopuścić do rozmiękczenia warstwy malarskiej, właściwa procedura zostanie opracowana na podstawie prób.

5. Konsolidacja warstwy malarskiej:

Wybór środka uzależniony będzie od wyników przeprowadzonych prób.

6. Podklejanie ewentualnych pęcherzy tynku.

Wybór środka uzależniony będzie od wyników przeprowadzonych prób. Dobór środka iniekcyjnego będzie zależał od rozległości oraz miejsca występowania pęcherza, preferowane będą spoiwa mineralne.

Rozważane będą:

- a. Prekonsolidacja struktury tynku i podłoża – zastrzyki z rozcieńczonych preparatów: nanocząsteczkowe wapno Nanostore, rozcieńczona żywica Primal AC33 z dodatkiem etanolu – żywicę należy stosować w ograniczony sposób, aby nie zakleić porowatej struktury tynku, dobór środka na podstawie prób.
- b. W przypadku głębokich rozwarstwień, po prekonsolidacji – zastrzyki z LEDAN TB (Tecnoedile Toscana), Małty 2000 (Bresciani), PLM -A bez dodatków akrylowych lub równorzędnymi.

8. Uzupelnienia ubytków tynku i opracowanie ich powierzchni:

Do tego celu proponuje się zaprawę wapienno-piaskową z kruszywem o odpowiednio dobranej gradacji, o parametrach dostosowanych pod względem spoiwa – wapienne z dodatkiem trasu, kruszywa - o frakcjach dobranych zgodnie z wynikami badań tynków oryginalnych, sposobu zatarcia - zgodny z partiami tynków oryginalnych. Uzupelnienia niewielkich ubytków zaprawy można modyfikować dodatkiem 2% Primału AC33 lub redyspergowalnej żywicy akrylowej przeznaczonej do tego celu. Opracowanie faktury uzupelnień zbliżonej do faktury tynku oryginalnego - na mokro.

9. Uzupelnienia ubytków zaprawy (rodzaj cienkiej zacierki):

W obiekcie trudno jest mówić jednoznacznie o zaprawie, stanowi ją raczej cienka warstwa pobiąły, założonej w formie przecierki, stanowiącej neutralne tło dla opracowania malarskiego. W miejscach ubytków w partiach o jej znacznej grubości proponuje się użycie do uzupelnień szpachlówki mineralnej, w pozostałych miejscach podbarwionej pobiąły wapiennej.

10. Ujednolicenie chłoności uzupelnień i wyrównanie nasycenia kolorystycznego malowideł 3% roztworem Paraloidu B-72 w dawanolu.

11. Uzupelnienia ubytków warstwy malarskiej i złocień:

Do uzupelnienia ubytków warstwy malarskiej proponuje się farby akwarelowe oparte na pigmentach odpornych na środowisko alkaliczne i światłotrwałych – głównie pigmenty ziemne, renomowanych firm Rowney, Talens, Windsor and Newton etc. jak również suchych pigmentów mieszanych z polialkoholem winylu lub kazeiny amonowej albo farbami systemowymi np. Keim Optil krzemianowe, Keim Sodalit (do większych ubytków). Uzupelnienia należy dostosować do faktury tynku – punktowanie, kreską tratteggio i lawowanie. Złocenie – szlagmetalem na mikstion, izolacja szelakiem.

12. Impregnacja strukturalna polichromii:

Zabieg taki zostanie przeprowadzony przy użyciu 5% roztworu Paraloidu B-72 w toluenie poprzez rozpylenie na powierzchni polichromii.

Konservator Dzieł Sztuki
dr hab. Sławomir A. Kamiński prof. K
Nr dypl. 1914
87-100 TORUŃ, ul. Warszawska 2/32
tel. 601 991 509
NIP 956 189 39 33

